

Zabezpečení výuky žáků se speciálními vzdělávacími potřebami

Žákem se speciálními vzdělávacími potřebami je žák, který k naplnění svých vzdělávacích možností nebo k uplatnění a užívání svých práv na rovnoprávném základě s ostatními potřebuje poskytnutí podpurných opatření.

Tito žáci mají právo na bezplatné poskytování podpurných opatření z výčtu uvedeného v § 16 školského zákona.

Podpurná opatření realizuje škola a školské zařízení.

Podpurná opatření se podle organizační, pedagogické a finanční náročnosti člení do pěti stupňů.

Podpurná opatření prvního stupně uplatňuje škola nebo školské zařízení i bez doporučení školského poradenského zařízení na základě plánu pedagogické podpory (PLPP).

Podpurná opatření druhého až pátého stupně lze uplatnit pouze s doporučením ŠPZ. Začlenění podpurných opatření do jednotlivých stupňů stanoví Příloha č. 1 vyhlášky č. 27/2016 Sb.

Při plánování a realizaci vzdělávání žáků s přiznanými podpurnými opatřeními je třeba mít na zřeteli fakt, že se žáci ve svých individuálních vzdělávacích potřebách a možnostech liší. Účelem podpory vzdělávání těchto žáků je plné zapojení a maximální využití vzdělávacího potenciálu každého žáka s ohledem na jeho individuální možnosti a schopnosti.

Pedagog tomu přizpůsobuje své vzdělávací strategie na základě stanovených podpurných opatření.

Závazný rámec pro obsahové a organizační zabezpečení základního vzdělávání všech žáků vymezuje RVP ZV, který je východiskem pro tvorbu ŠVP. Podle ŠVP se uskutečňuje vzdělávání všech žáků dané školy.

Pro žáky s přiznanými podpurnými opatřeními prvního stupně je ŠVP podkladem pro zpracování PLP a pro žáky přiznanými podpurnými opatřeními od druhého stupně podkladem pro tvorbu IVP.

PLPP a IVP zpracovává škola. Na úrovni IVP je možné na doporučení ŠPZ v rámci podpurných opatření upravit očekávané výstupy stanovené ŠVP případně upravit vzdělávací obsah tak, aby byl zajištěn soulad mezi vzdělávacími požadavky a skutečnými možnostmi žáků a aby vzdělávání směřovalo k dosažení jejich osobního maxima.

K úpravám očekávaných výstupů stanovených v ŠVP se využívá podpurné opatření IVP. To umožňuje u žáků s přiznanými podpurnými opatřeními od třetího stupně podpory upravovat očekávané výstupy vzdělávání, případně přizpůsobit i výběr učiva.

K úpravám vzdělávacích obsahů stanovených v ŠVP dochází v IVP žáků s přiznanými podpurnými opatřeními od třetího stupně.

To znamená, že části vzdělávacích obsahů některých vzdělávacích oborů lze nahradit jinými vzdělávacími obsahy nebo celý vzdělávací obsah některého vzdělávacího oboru lze nahradit obsahem jiného vzdělávacího oboru, který lépe vyhovuje jejich vzdělávacím možnostem.

Pro žáky příznanými podpůrnými opatřeními spočívajícími v úpravě vzdělávacích obsahů může být v souladu s principy individualizace a diferenciací vzdělávání zařazována do IVP na doporučení ŠPZ speciálně pedagogická a pedagogická intervence.

Při vzdělávání žáků s příznanými podpůrnými opatřeními je třeba zohledňovat jejich specifika

- problémy v učení při čtení, psaní, počítání
- nepřesné vnímání času
- obtížné rozlišování podstatného a podružného
- neschopnost pracovat s abstrakcí
- snížená možnost učit se na základě zkušenosti
- pracovat se změnou
- problémy s technikou učení
- problémy s porozuměním významu slov
- krátkodobá paměť neumožňující dobré fungování pracovní paměti
- malá představivost
- nedostatečná jazyková způsobilost
- nižší schopnost číst a pamatovat si čtené
- řešit problémy a vnímat souvislosti

Mezi podpůrná opatření, která se kromě běžných pedagogických opatření ve vzdělávání žáků osvědčují, patří například

- posilování kognitivních schopností s využitím dynamických a tréninkových postupů
- intervence s využitím specifických, speciálně pedagogických metodik a rozvojových materiálů
- pravidelné a systematické doučování ve škole
- podpora přípravy na školu v rodině
- podpora osvojování jazykových dovedností
- podpora poskytovaná v součinnosti asistenta pedagoga

System péče o žáky s přiznanými podpůrnými opatřeními ve škole v ŠVP škola stanoví:

pravidla a průběh tvorby, realizace a vyhodnocování PLPP

pravidla a průběh tvorby, realizace a vyhodnocování IVP v ŠVP může škola případně stanovit

- pravidla pro zapojení dalších subjektů do systému vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (zájmové organizace, vzdělávací instituce, sponzoři atd.)
- zodpovědné osoby a jejich role v systému péče o žáky se speciálními vzdělávacími potřebami
- specifikace provádění podpůrných opatření a úprav vzdělávacího procesu žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, jakými jsou například:
 - dělení a spojování hodin
 - prodloužení základního vzdělávání na 10 let
 - učební osnovy předmětů speciálně pedagogické péče

Osnovy předmětů speciálně pedagogické péče jsou v ŠVP vytvářeny podle specifik obtíží žáků, škola dodržuje nejvyšší počet povinných vyučovacích hodin, případně využívá jejich dělení.

Podmínky vzdělávání žáků s přiznanými podpůrnými opatřeními

Pro úspěšné vzdělávání těchto žáků je potřebné zabezpečit (případně umožnit)

- uplatňování principu diferenciací a individualizace vzdělávacího procesu při organizaci činností a při stanovování obsahu, forem i metod výuky
- všechna stanovená podpůrná opatření při vzdělávání žáků
- při vzdělávání žáka, který nemůže vnímat řeč sluchem, jako součást podpůrných opatření vzdělávání v komunikačním systému, který odpovídá jeho potřebám a s jehož užíváním má zkušenost
- při vzdělávání žáka, který při komunikaci využívá prostředky alternativní nebo augmentativní komunikace, jako součást podpůrných opatření vzdělávání v komunikačním systému, který odpovídá jeho vzdělávacím potřebám
- v odůvodněných případech odlišnou délku vyučovacích hodin pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami nebo dělení a spojování vyučovacích hodin
- pro žáky uvedené v § 16 odst. 9 školského zákona případné prodloužení základního vzdělávání na deset ročníků
- formativní hodnocení vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami
- spolupráci se zákonnými zástupci žáka, školskými poradenskými zařízeními a odbornými pracovníky školního poradenského pracoviště, v případě potřeby spolupráci s odborníky mimo oblast školství (zejména při tvorbě IVP)
- spolupráci s ostatními školami

Integrační program školy je nastaven tak, aby umožňoval osobnostní rozvoj každého žáka ve prospěch jeho osobnostního maxima.

Vzdělávání žáků se uskutečňuje formou individuální integrace do běžných tříd.

Dle možností školy a potřeb žáků je možné vyučovat tyto žáky v malých skupinách, jejichž výuka může být zařazována před nebo hned po vyučování, ve dnech, kdy mají žáci méně náročný a kratší rozvrh.

Ve všech organizačních formách je nutné vytvářet podmínky pro jejich úspěšné vzdělávání a uspokojování jejich speciálních vzdělávacích potřeb.

Škola zabezpečuje odbornou připravenost pedagogických pracovníků, podnětné a vstřícné školní prostředí, které za přispění všech podpůrných opatření, umožňuje žákům rozvíjení jejich vnitřního potenciálu, směřuje k celoživotnímu učení, k odpovídajícímu pracovnímu uplatnění, a tím podporuje jejich sociální integraci. Uplatňuje při jejich vzdělávání kombinace speciálně pedagogických postupů a alternativních metod, zejména při rozvíjení rozumových schopností, zlepšování sociální komunikace a dalších specifických dovedností žáků.

Vytvořený ŠVP ZV je podkladem pro tvorbu individuálních vzdělávacích plánů. (dále pak IVP). IVP pro tyto žáky je přizpůsoben a upraven tak, aby se dosáhlo souladu mezi vzdělávacími požadavky a skutečnými možnostmi těchto žáků a podle kterých po dohodě a spolupráci s rodiči je náprava uskutečňována.

Na sestavení IVP se podílí

- třídní učitel
- vyučující příslušných předmětů
- pedagogicko-psychologická poradna
- rodiče
- případně další odborníci
- IVP schvaluje ředitelka školy

Při diagnostikování speciálních vzdělávacích potřeb a posuzování možností těchto žáků a při jejich vzdělávání poskytují se souhlasem rodičů nebo zákonných zástupců žáka pomoc poradenská zařízení: pedagogicko-psychologické poradny speciálně pedagogická centra aj.

Žáci s poruchou chování mají velmi často i jiné poruchy (hyperaktivita, snížená schopnost koncentrace..), proto jim vyhovují časté změny činností, neustálé opakování a utřídování učiva, vyhovuje jim menší kolektiv.

Hlavním problémem při vzdělávání žáků z kulturně odlišného prostředí je ve většině případů nedostatečná znalost jazyka. Největší pozornost je věnována jeho osvojení. Jestliže žák nedisponuje základními pojmy v českém jazyce, je nutná individuální pomoc, zařazení žáka do skupiny, kde je možnost neustálého procvičování a opakování učiva.

Pro úspěšné vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami škola zabezpečuje a uplatňuje

- individuální nebo skupinovou péči
- menší počet žáků ve třídě
- odpovídající formy a metody práce
- specifické učebnice a materiály
- pravidelnou komunikaci a zpětnou vazbu
- respektování individuality žáka
- využívání podpůrných opatření při vzdělávání
- princip diferenciací a individualizace vzdělávacího procesu při organizaci činností, při stanovování obsahu, forem i metod výuky a speciálně pedagogickou péči
- zohledňuje druh, stupeň a míru postižení nebo znevýhodnění při hodnocení výsledků vzdělávání
- spolupracuje s rodiči, zákonnými zástupci žáků, s odbornými pracovníky\poradenského pracoviště, s odborníky z jiných resortů (etopedem, sociálním pracovníkem, Policií ČR, aj...)
- spolupracuje s ostatními školami
- podporuje nadání a talent žáků vytvářením vhodné vzdělávací nabídky
- umožňuje využití týdenní časové dotace stanovené pro jednotlivé ročníky zařazením speciálně pedagogické péče
- upravuje a formuluje očekávané výstupy v jednotlivých obdobích tak, aby byly pro tyto žáky z hlediska jejich možností reálné a splnitelné, a těmto výstupům přizpůsobuje i výběr učiva
- umožňuje v případě potřeby, v souladu s právními předpisy, působení asistenta pedagoga ve třídě nebo studijní skupině
- přizpůsobuje klasifikaci jejich vývojové poruše, hodnotí s tolerancí, po dohodě s rodiči může používat slovní hodnocení
- vytváří podmínky, aby se tito žáci začleňovali co nejvíce do kolektivu ostatních dětí a všech aktivit školy
- pomáhá žákům poznávat a rozvíjet své schopnosti i reálné možnosti

Do běžných tříd integrujeme žáky:

a) poruchy učení

DYSLEXIE (porucha čtení)

DYSGRAFIE (porucha psaní)

DYSORTOGRAFIE (porucha pravopisu)

DYSKALKULIE (porucha matematických schopností)

DYSPINXIE (porucha kreslení)

DYSPRAXIE (porucha motoriky)

DYSMÚZIE (porucha hudebních schopností)

b) poruchy řeči

DYSFÁZIE (vývojová nemluvnost)

DYSLÁLIE (porucha výslovnosti, patlavost)

DYSARTRIE (porucha výslovnosti)

KOKTAVOST

NEUROTICKÝ MUTISMUS

c) poruchy chování

HYPERAKTIVITA (nadměrná aktivita, instabilita)

HYPOAKTIVITA (utlumená aktivita)

Učitel na základě výukových problémů, které se u žáka vyskytují, po dohodě s výchovným poradcem a zákonnými zástupci, žáka pošle na vyšetření v PPP.

Konečná diagnóza přísluší odbornému pracovišti, které vyloučí záměnu s jinými možnými příčinami obtíží (vada zraku, sluchu, nižší rozumové schopnosti, změna zdravotního stavu...) a navrhne další postup. Dle tohoto navrženého postupu je vypracován IVP (individuálně vzdělávací plán) každému žákovi tzv. „na tělo“, ve kterém je přihlédnuto k osobnosti žáka a jeho problémům při výuce či v chování.

Naše škola integruje žáky, kteří mají k dispozici pro výuku i asistent pedagoga. Škola nemá bohužel bezbariérový přístup.

Ve škole vytváříme dobré podmínky i pro vzdělávání žáků se sociálním znevýhodněním, jelikož v tomto případě je důležitý citlivý přístup ze strany učitele a dobrá znalost rodinného prostředí. Pro úspěšné vzdělávání těchto žáků, ať už se jedná o děti cizinců, děti z rozvrácených rodin, z rodin sociálně slabých (např. matka samoživitelka) či děti z různých kultur a etnik, dokážeme plánovat výuku tak, aby vycházela a přizpůsobovala se zájmům a potřebám těchto žáků.

Klasifikaci všech těchto žáků přizpůsobujeme jejich vývojové poruše, hodnotíme s tolerancí, či po dohodě s rodiči používáme hodnocení slovního. S integrací a školní úspěšností souvisí i prevence sociálně patologických jevů na základě minimálního preventivního programu (dále jen MPP).

Zabezpečení výuky žáků mimořádně nadaných

Mimořádně nadaní žáci mají své specifické vzdělávací potřeby, na něž je třeba reagovat a vytvářet pro ně vhodné podmínky. Tito žáci potřebují specifickou péči a pomoc ze strany školy i rodiny, především při stimulaci a vytváření vhodných podmínek. Pro vytváření pozitivního klimatu školy je zapotřebí dostatek vnímavosti okolí ke specifickým žákům. Při vzdělávání mimořádně nadaných žáků způsob výuky vychází důsledně z principů individualizace a vnitřní diferenciaci.

Specifika mimořádně nadaných žáků

- žák znalostmi přesahuje stanovené požadavky
- problematický přístup k pravidlům školní práce
- tendence vytváření vlastních pravidel
- sklon k perfekcionismu a s tím související způsob komunikace s učiteli, který může být i kontroverzní
- vlastní pracovní tempo
- vytváření vlastních postupů, které umožňují kreativitu
- malá ochota ke spolupráci v kolektivu
- rychlá orientace v učebních postupech
- záliba v řešení problémových úloh
- kvalitní koncentrace, dobrá paměť, hledání kreativních postupů
- potřeba projevení a uplatnění znalostí učiva ve školním prostředí

Pro úspěšné vzdělávání mimořádně nadaných žáků škola uplatňuje a zabezpečuje

- individuální vzdělávací plány
- individuální rozvíjení schopností žáků
- volba vhodných metod a forem práce
- doplnění, rozšíření a prohloubení vzdělávacího obsahu
- zadávání specifických úkolů
- motivuje k rozšiřování učiva do hloubky především tam, kde se projevuje zvýšené nadání dítěte
- zapojení do samostatných a rozsáhlejších prací a projektů
- dává prostor pro hlubší bádání a zkoumání formou náročnějších úkolů
- vnitřní diferenciaci žáků v některých předmětech
- občasné (dočasné) vytváření skupin pro vybrané předměty s otevřenou možností volby na straně žáka
- účast ve výuce některých předmětů se staršími žáky
- rozšiřuje učivo, kde je reprezentováno zvýšené nadání dítěte
- vede žáky k uvědomění svého významu pro kolektiv a význam kolektivu pro sebe
- vede k uvědomění, že ve spolupráci lze naplňovat osobní i společné cíle
- vnímat odlišnost, jako podmínku efektivní spolupráce

Zařazení problematiky výchovy a vzdělávání nadaných žáků do základního vzdělávání klade na učitele větší nároky na přípravu na vyučování v jednotlivých předmětech, neboť tito žáci mají rovněž své specifické vzdělávací potřeby a je zapotřebí zvýšené motivace k rozšiřování učiva do hloubky především tam, kde je reprezentováno zvýšené nadání dítěte.

Pro tyto děti je možné rovněž vypracovávat IVP, který je zaměřen na prohlubování těch znalostí, ve kterých se projevuje zvýšené nadání dítěte.

Pro žáka jsou vytvářeny náročnější úlohy, ve kterých bude moci uplatnit svou vyšší koncentraci pozornosti, zdolávání obtížnějších problémů a překážek a dobrou paměť. Jsou pověřováni vedením a řízením skupin, je jim dáván prostor pro hlubší bádání a zkoumání formou náročnějších úkolů.

Umožňujeme jim pracovat na počítači (vzdělávací programy), individuálně pracovat s naučnou literaturou, případně se zúčastňovat výuky i ve vyšších ročnících.

Tyto žáky se také snažíme zapojit více do mimoškolních aktivit zaměřených směrem k jejich zvýšenému nadání, abychom i jim usnadnili integraci do kolektivu ostatních dětí.

Zabezpečení výuky žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků mimořádně nadaných (obecně – žáků s různými vzdělávacími možnostmi a s různými vzdělávacími potřebami) spočívá především ve volbě vhodných forem a metod práce jednotlivými vyučujícími v konkrétních případech, zvolené tak, aby umožnily plně individuální rozvíjení schopností žáků (s ohledem na jejich různé individuální možnosti, potřeby a odlišnosti).

V praxi se jedná o upřednostňování takových forem a metod práce, které pojímají různorodý kolektiv třídy jako mozaiku vzájemně doplňujících se kvalit, umožňujících vzájemnou inspiraci a učení s cílem dosahování osobního maxima každého člena třídního kolektivu.

Při důsledném uplatňování tohoto přístupu

- nejsou děti v procesu vyučování a učení na sobě nezávislé, ale vzájemně se v učebních situacích potřebují
- uvědomují si svůj význam pro kolektiv a význam kolektivu pro sebe
- věří, že ve spolupráci lze naplňovat osobní i společné cíle
- vnímají odlišnost, jako podmínku efektivní spolupráce

Škola spolupracuje s rodiči, zákonnými zástupci žáků s odbornými pracovníky specializovaného poradenského pracoviště, s odborníky z jiných resortů.

Identifikace mimořádného nadání je dlouhodobý proces. Uplatňují se při něm metody pedagogické, psychologické, pedagogicko-psychologické i laické. Jde především o pozorování žáků ve školní práci, rozbor výsledků práce žáka, portfolio žáka, hodnocení testů a úloh, rozhovory se žákem i s jeho rodiči.